

revealed Himself in my ears: Surely this sin will not be atoned for you until you die.”

שָׁנְאָמֶר (ישעיהו כב) וְנִגְלָה בְּאָזְנִי ה' צְבָאוֹת אִם יִכְפֹּר הָעוֹן הַזֶּה לָכֶם וְגו':

(Isaiah 22:14)

VAYIGASH FOR WEDNESDAY

ויגש ליום רביעי

TORAH

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי ו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

לג וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעִר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהֵנְעַר יַעַל עִם-אָחִיו: לֹד פִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהֵנְעַר אֵינְנוּ אֶתִּי פֶן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת-אָבִי: מֵה א וְלֹא-יִכַּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֹּצְצִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעָלַי וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּוֹדֵעַ יוֹסֵף אֶל-אָחִיו: ב וַיִּתֵּן אֶת-קָלוֹ בְּכַיִּי וַיִּשְׁמָעוּ

לג וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעִר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהֵנְעַר יַעַל עִם-אָחִיו: לֹד פִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהֵנְעַר אֵינְנוּ אֶתִּי פֶן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת-אָבִי: מֵה א וְלֹא-יִכַּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֹּצְצִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעָלַי וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּוֹדֵעַ יוֹסֵף אֶל-אָחִיו: ב וַיִּתֵּן אֶת-קָלוֹ בְּכַיִּי וַיִּשְׁמָעוּ

(33) So now, please let your servant remain as a slave to my master instead of the lad, and let the lad go up with his brothers. (34) For how can I go up to my father if the lad is not with me? Lest I see the evil that will befall my father! 45

(1) And Yosef could not suppress [himself] in front of those [servants] who were standing around him, so he called out: Remove every man from before me! Thus, no man remained with him, when Yosef revealed his identity to his brothers. (2) Then he raised his voice, crying And Egypt heard, and Pharaoh's

RASHI

רש"י

(33) Please let your servant remain [as a slave to my master instead of the lad]

(לג) וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדְךָ וְגו'. לְכָל דְּבַר אֲנִי מַעֲלָה מִמְּנוֹ: לְגִבּוּרָה, וְלִמְלַחְמָה וּלְשִׁמּוֹשׁ: (א) וְלֹא-יִכַּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֹּצְצִים. לֹא הָיָה יָכֹל לְסַבֵּל שִׂדְהוֹ מִצָּרִים נֹצְצִים עָלָיו וְשׁוֹמְעִין שְׂאֵחֵיו מִתְּבַשְׂחֵין בְּהוֹדְעוֹ לָהֶם: (ב) וַיִּשְׁמָע בֵּית פְּרַעֲוָה. בֵּיתוֹ שֶׁל

— [Yehudah was trying to convince Yosef here, effectively saying:] “For I am [of] better [use to you as a slave] than Binyamin in all aspects — stronger, more useful in war

and as an attendant to you.” 45 (1) Yosef could not suppress [himself] in front of those [servants] who were standing around him — He could not tolerate that Egyptians would be standing around him and would witness the embarrassment of his brothers, when he would reveal himself to them. (2) וַיִּשְׁמָע בֵּית פְּרַעֲוָה — [Since וַיִּשְׁמָע is in the active conjugation (Siftei Chakhamim), the word בֵּית here must refer to] Pharaoh's “household,” that is to say, his

וּשְׁמַע אֲנֹשׁ בֵּית פְּרָעָה: ג
 וְאָמַר יוֹסֵף לְאַחֹהֵי אָנָּא יוֹסֵף
 הָעֵד כְּעֵן אָבָא קִיָּם וְלֹא יָכִילוּ
 אַחֹהֵי לְאַתְבָּא יְתֵה פְתָגָם אָרִי
 אַתְבְּהִילוּ מִן קַדְמוּהֵי: ד וְאָמַר
 יוֹסֵף לְאַחֹהֵי קְרִיבוּ כְעֵן לְוֹתֵי
 וְקְרִיבוּ וְאָמַר אָנָּא יוֹסֵף
 אַחֻוכּוֹן דִּי יַבְנָתוֹן יְתִי
 לְמִצְרַיִם:

מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה: ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל-אָחָיו אָנֹכִי יוֹסֵף הָעוֹד אָבִי חַי וְלֹא-
 יָכִלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו:
 ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָחָיו גִּשׁוּ-נָא אֵלַי
 וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי יוֹסֵף אַחֵיכֶם אֲשֶׁר-
 מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה:

household heard. (3) Then Yosef said to his brothers: I am Yosef! Is my father still alive?! But his brothers could not respond to him, because they were in shock before him. (4) So Yosef said to his brothers: Please — come close to me. So they came close. And he said: I am Yosef your brother, whom you sold to Egypt!

RASHI

רש"י

servants and other members of his household [because otherwise, how could a house hear?!] Thus here, this term (בית) does not have its literal meaning of “house,” but rather, is used in the same way as [in the expression] בית ישראל, “House of Israel,” or בית יהודה, “House of Yehudah” [which refer to the figurative “house” as opposed to the literal “house”]; maisniede in Old French (and see verse 16 below). (3) They were in shock before him — out of shame (see Bereishit Rabbah 93:10). (4) Please — come close to me — Yosef saw that his brothers had recoiled away [from him, out of shock], so he said [to himself], “Now my brothers are ashamed.” Thus, he now called them in a gentle and pleading tone, [saying “please,”] and [also proving his identity by saying “come close” and] showing them that he was circumcised (Bereishit Rabbah 93:10).

פְּרָעָה, בְּלוֹמַר, עֲבָדָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ, וְאִין זֶה לְשׁוֹן בֵּית מִמֶּשׁ, אֲלֵא כְּמוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בֵּית יְהוּדָה, מִישְׁנֵדָה בְּלַעֲזוֹ: (ג) נִבְהָלוּ מִפְּנָיו. מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה: (ד) גִּשׁוּ-נָא אֵלַי. רָאָה אוֹתָם נִסְוֹגִים לְאַחֹר, אָמַר: עֲכָשׁוּ אָחֵי נִבְלָמִים, קָרָא לְהֵם בְּלַשׁוֹן רַבָּה וְתַחֲנוּנִים וְהִרְאָה לְהֵם שֶׁהוּא מֵהוּל:

PROPHETS Ezekiel 38

בְּבֶן-אָדָם עַל

נְבִיאִים יִתְקַאל פֶּרֶק לַח
 בְּבֶן-אָדָם שֵׁים פְּנֵיךָ אֶל-גּוֹג אֶרֶץ הַמַּגּוֹג נְשִׂיא

(2) Son of man, set your face toward Gog, [toward] the land of Magog, the

RASHI

רש"י

(2) **Toward Gog** — *This is name of a king.* (ב) אֶל גּוֹג. כַּף שֵׁם מְלָךְ: הַמַּגּוֹג. שֵׁם הָאֶמְהָ:
Of Magog — *The name of the nation.*

גוג ארעא מגוג רב ריש משך ותובל ואתנבי עלוהי: (ג) ותומר כדנן אמר יי אלהים הא אנא שלח רוגזי עלח גוג רב ריש משך ותובל: (ד) ואשדלינך ואתן שירין על ליסתך ואפיק יתך וית כל משריתך וסוכן ופרשין לבושי נמיר כלהון משרין סגיאין די מזינין בעגילין ותריסין אחרי סיפין כלהון: (ה) פרסאי כושאי ופוטאי עמהון כלהון מזינין בעגילין וקולסין: (ו) גומר וכל משרייתהא מדינת גרממאי סיפי צפונא וית כל משרייתהון עממין סגיאין די עמך: (ז) אודרו ואתקין לך את וכל משריתך דאתכנישו עלך ותהא להון למטרא:

ראש משך ותבל והנבא עליו: ג ואמרת פה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל: ד ושובבתיך ונתתי חחים בלחיך והוצאתי אותך ואת כל חילך סוסים ופרשים לבשי מכלול כלם קהל רב צנה ומגן תפשי חרבות כלם: ה פרס כוש ופוט אתם כלם מגן וכובע: ו גמר וכל אגפיה בית תוגרמה ירכתי צפון ואת כל אגפיו עמים רבים אתך: ז הכן והכן לך אתה וכל קהלך הנקהלים עליך והיית להם למשמר:

prince, the head of Meshekh and Tuval, and prophesy concerning him. (3) And you shall say: So said the Lord God: Behold, I am against you, Gog, the prince, the head of Meshekh and Tuval. (4) And I shall unbridle you, and I shall put hooks into your jaws and bring you forth and all your army, horses and riders, all of them clothed in finery, a great assembly, with encompassing shield and buckler, all of them grasping swords. (5) Persia, Cush, and Put are with them; all of them with buckler and helmet. (6) Gomer and all its branches, the house of Togarmah, the utmost parts of the north and all its branches, many peoples with you. (7) Be prepared and make ready for yourself, you and all your assembly who are gathered about you, and you will be to them for a guardian.

RASHI

רש"י

(4) ושובבתיך — *And I shall unbridle you.*
 ברזל: לבשי מכלול — *Iron hooks.*
 [Wearing] all types of ornaments.
 (5) **Buckler and helmet** — *of iron.* (6) **And all its branches** — *And all those around it.*
 (7) **Be prepared and make ready** — *Prepare yourself, and make ready for yourself an army of others.* **And you will be to them for a guardian** — *It is the practice of kings to pay attention, as to how their armies, will march forth and come back.*

(ד) ושובבתיך. אעשה אותך שובב: חחים. טבעות ברזל: לבשי מכלול. מיני תכשיטין: (ה) מגן וכובע. של ברזל: (ו) וכל-אגפיה. כל סביביה: (ז) הכן והכן. הכן אותך והכן לך חיל אחרים: והיית להם למשמר. דרך המלך לתת לב על חילותיו לשמרם איך יצאו ויבאו:

Writings Mishlei 10

כתובים משלי פרק י

כ כסף נבחר לשון צדיק לב רשעים כמעט: כ סאמא גביא לשניה דצדיקא (20) The tongue of the righteous is choice silver; the heart of the wicked is

RASHI

רש"י

(כ) לשון צדיק. שידוע להוכיח: כמעט. שאינו

וְלִבָּא דְרִשְׁעֵי מִחְתָּא:
 כא שְׁפוֹתָא דְצַדִּיקֵי רְעִין
 סְגִיאֵי וְשִׁטְיֵי בְחִסְרוֹת רְעִינָא
 יְמוּתוֹן: כב בְּרַכְתָּא דְאַלְהָא
 הִיא מְעַתְרָא וְלֹא נֹסֵף פִּיבָא
 עֲמָה: כג כְּד גִּתְוּ סְכָלָא עֲבַד
 עֲבִידְתָּא וְחִכְמָתָא לְגִבְרָא
 דְמַתְבִּין: כד חֲרִיצוֹתָא
 דְרִשְׁעָא הִיא אֲתִיָּא לִיה

כא שִׁפְתֵי צַדִּיק יִרְעוּ רַבִּים וְאֹיְלִים בַּחֲסַר־לֵב
 יְמוּתוֹ: כב בְּרַכַּת יְדוּהָ הִיא תַעֲשִׂיר וְלֹא־יוֹסֵף עֲצָב
 עֲמָה: כג כִּשְׁחֹק לְכִסִּיל עֲשׂוֹת זְמָה וְחִכְמָה לְאִישׁ
 תְּבוּנָה: כד מְגוֹרֶת רָשָׁע הִיא תְּבוּאָנוּ וְתֵאוֹת
 צַדִּיקִים יִתֵּן: כה כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאִין רָשָׁע וְצַדִּיק
 יִסּוֹד עוֹלָם:

וְרִגְגָתָא דְצַדִּיקָא תְתִיב לְהוֹן: כה הִיךְ דִּיעֲבַר עֲלֵעוּלָא הִיכְנָא נְעַבְר רְשִׁיעָא וְצַדִּיקָא שְׁתֵּאֲסִיא
 בְּעֵלְמָא:

worth little. (21) The lips of the righteous will feed many, but the fools will die for lack of sense. (22) The blessing of the Lord will bring riches, and toil will add nothing to it. (23) As it is sport for a fool to carry out a sinful plot, [so is] wisdom for a man of understanding. (24) The dread of a wicked man — that will befall him, but the desire of the righteous He will grant. (25) When the whirlwind passes, the wicked man is no more, but the righteous is the foundation of the world.

RASHI

רש"י

knows how to reprove. Is worth little — for he does not heed the reproof of the righteous man. (21) Will feed many, etc. — Many eat through his merit and because of his prayer. (22) And toil will add nothing to it — One need not toil to gain wealth. (23) To carry out a sinful plot — [The plans of] transgression. [So is] wisdom — like sport. For a man of understanding — I.e., in his eyes it is easy to do. (24) The dread of a wicked man, etc. — What he fears will befall him. But the desire of the righteous He will grant — He who has the power to grant it. (25) When the whirlwind passes — Suddenly the fury of a whirlwind comes, and the wicked man is cut off from his place.

שׁוֹמֵעַ לְתוֹכְחוֹת צַדִּיק: (כא) יִרְעוּ רַבִּים וְכוּ'. שְׂרָבִים
 אוֹכְלִים בְּזוֹכוֹתוֹ וּבְתַפְלָחוֹ: (כב) וְלֹא יוֹסִיף עֲצָב עֲמָה.
 אִין צְרִיךְ לְהַתִּינֵעַ לְהַעֲשִׂיר בוֹ: (כג) עֲשׂוֹת זְמָה.
 חֲטָאִים: וְחִכְמָה. כִּשְׁחֹק: לְאִישׁ תְּבוּנָה. כְּלוּמַר
 קִלְה בְּעִינְיוֹ לַעֲשׂוֹת: (כד) מְגוֹרֶת רָשָׁע. מַה שְׁהוּא
 יִרָא יְבוּא לוֹ: וְתֵאוֹת צַדִּיקִים יִתֵּן. מִי שְׁבָדוֹ לִתֵּן:
 (כה) כַּעֲבוֹר סוּפָה. פְּתָאם יְבוּא עֲלֵיו רוּחַ סַעֲרָה
 וְנִכְרַת הָרָשָׁע מִמְקוֹמוֹ:

Mishnah Bava Metzia, chapter 1

משנה בבא מציעא פרק א

א שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטְלִית, זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצֵאתִיהָ וְזֶה
 (1) Two [persons appearing before a Court, both] holding a garment [at the fringes of either side of the garment]. One of them says, “I found it,” and the other says, “I found it;”

מברטנורא

א שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטְלִית. בְּגִמְרָא מוֹקִי לְמוֹתֵינִין כְּגוֹן שֶׁאֶחָד מֵהֶם תּוֹפֵס בְּחוּטֵין שְׁבִשְׁפַת חֲבֵגָד מִצַּד זֶה, וְהָאֶחָד תּוֹפֵס

one of them says, "It is all mine," [i.e., I bought it and the seller sold it exclusively to me] and the other says, "It is all mine" [i.e., I bought it and the seller sold it exclusively to me (and the seller accepted money from both of them, the latter buyer forcing the money upon him and he doesn't remember which buyer forced the money upon him)] —

then [rather than each swear the whole is theirs, a claim which is impossible to satisfy for both claimants and a claim about which one of them is obviously lying, and rather than each swearing that half is his, thereby contradicting his own claim, the Rabbis preferred that] one swears that his share in it, is not less than half, and the other swears that his share in it, is not less than half [and in this way, it is possible that both are swearing the truth, yet neither is contradicting his claim], and [the garment or where cutting it in half would cause a loss, its value] should then be divided between them [however, where each of the claimants are holding a piece of the actual garment rather than holding it by its fringes, each would take until where his hand reached and the rest would be divided, after each took an oath]. If one says, "It is all mine," and the other says, "Half of it is mine," [since the one saying half is mine concedes half to the other, therefore, the share of the garment in question, is only half, therefore,] he who says, "It is all mine" shall swear that his share in it, is not less than three quarters [i.e., the half that was conceded plus half of that which you say is yours], and he who says, "Half of it is mine" shall swear that his share is not less than a quarter [i.e., half of his plea, as in the first case of the Mishnah]. The former then receives three quarters [of the garment or its value] and the latter receives one quarter [or its value]. (2) If two were riding upon an animal,

רבנו עובדיה מברטנורא

בחוטין שבשפת הבגד מצד זה. אבל אם הם אדוקים בבגד עצמו, זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקים בשוה, ובשבועה: **זה אומר כולה שלי.** אני קניתי ולי מכרה המוכר ולא לך. והמוכר מכר לאחד מהם ולקח המעות משניהם, מאחד מדעתו ומאחד בעל כרחו, ואינו יודע מהי מדעתו ומהי בעל כרחייה. דאילו ידע והיה אומר לזה מכרתי, היה כאן עד אחד, והיה שכנגדו חייב שבועה דאורייתא להכחיש העד. עכשיו שאינו יודע, שניהם נשבעים שבועה זו האמורה במתניתין. וברין הוא שיהיו חולקים בלא שבועה, אלא שתקנו חכמים שלא יטול שום אחד מהם אלא בשבועה, כדי שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבריו ואומר שלי היא. ואיצטריך תנא לאשמועינן בזה אומר אני מצאתיה דהיינו במציאה, ובה אומר כולה שלי דהיינו מקח וממכר. אי תנא מציאה, הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורה התירא לאחוז בה שלא כדן, דאמר חבראי לאו מידי חסר בה איזיל ואתפוס ואפלוג בהדיה, אבל מקח וממכר דאי לא הוה צריך לה לא הוה מהדר אבתרה למזבנה, וזה שבא לחלוק עמו וליתן חצי דמיה שלא כדן מחסרו וליבא למימר דמורי התירא, אימא לא רמו רבנן שבועה עליה. ואי אשמועינן במקח וממכר, הוה אמינא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי התירא ואמר חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא, השתא דצריכה לדידי אשקליה אנא, וחבראי לטרה ולזייל ולזבין אחריתי, אבל מציאה דליבא למימר הכי, אימא לא. צריכא: **ישבע שאין לו בה פחות מחציה.** ואינו נשבע שכולה שלו כדקא טעין מעיקרא, דהא לא יהיב ליה כולה. ואי משתבע שחציה שלו כדקא יהיב ליה, הוה מרע ליה לדבוריה קמא דאמר כולה שלי. הלכך ישבע שאין לו בה פחות מחציה, דמשמע הכי, כולה שלי כדקא אמינא מעיקרא, ולדברייכם שאין אתם מאמינים לי בכולה, שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה: **ב היו שנים רוכבים על**

or one is riding [and spurring the animal] and the other leading it, and one of them says, “[I found it first and] it is all mine,” and the other says, “[I found it first and] it is all mine;” one swears that his share in it is not less than half, and the other swears that his share in it is not less than half, and [the value of the animal] shall then be divided between them. If both admit [each other's claims [i.e., that they found it, at the same moment] or if they have witnesses [to establish their claims], they receive their share without an oath. (3) If a man, riding on an animal, sees a

lost article and says to his neighbor: “Give it to me,” and he [the latter] picks it up and says: “I acquired it [for myself],” [then] it is his [if, however, he said to his friend, “Take possession of it for me,” or,] if after handing it to him, he says: “I acquired it first [for myself and I handed it to you only to show it to you],” he has said nothing [in the first case as soon as he picked it up it became his friend's property; in the latter case, as soon as he handed over the found object to the other person, it became the latter's property]. (4) If one sees an ownerless object [in a public domain] and falls upon it, and another person comes and seizes it, he who has seized it is entitled to its possession [since the first person did not take hold and possession of the item, even though usually, a person's four cubits take possession for him, however, that Rabbinical enactment was only in smaller side streets]. If a man sees people running after a lost article [e.g.,] after an injured deer [or] after unfledged pigeons [which cannot move out of the field in which they are found, and will, therefore, remain there unless someone takes them away. The field, in these circumstances, acts for the owner and acquires the animal or the birds for him, if the owner expresses his wish, in this respect, before the others have taken hold of these finds], and says: “My field acquires possession for me,” it acquires possession for him. [They become his property, and the others have no right to take them away]. But if the deer runs normally, or the pigeons fly [naturally], and he says: “My fields acquire

רבנו עובדיה מברטנורא

גבי בהמה. הא קמשמע לן דרוכב קני, ואע"פ שאינו מנהיג שלא זזה הבהמה ממקומה: **או שהיה אחר רוכב ואחר מנהיג.** בזמן שרוכב מנענע ברגליו כי היכי דתיזיל הבהמה מחמתיה, הוא דשויים רוכב ומנהיג. ואם לא היה אלא רוכב בלבד, מנהיג קנה, רוכב לא קנה. ואם הודו או באו עדים אפילו לאחר שנפסק הדין עליהם שיחלוקו בשבועה, חולקים שלא בשבועה: **ג אמר לחבירו תנה לי וכו'.** אבל אמר זכה לי בה, קנה הרוכב, ואין המגביה יכול לומר אני זכיתי בה: **לא אמר כלום.** שקנאה זה שמשכח מיד חברו, וכל זמן שהיתה ביד המגביה הפקר היתה: **ד זה שהחזיק בה זכה בה.** ודוקא שהיתה המציאה ברשות הרבים, שאין ארבע אמות של אדם קונות לו ברה"ר לפיכך המחזיק בה זכה. אבל בסימטא שהיא שביל של יחיד, או בצדי רשות הרבים שאין רבים דוחקים שם, ארבע אמות של אדם קונות לו כל מציאה וכל הפקר ססמוך לו בארבע אמות, ואין אחר רשאי לתפסו. ותקינו ליה רבנן כי היכי דלא ליתו לאינצויי: **אחר צבי שבור.** שאינו יכול לרוץ ומשתמר בתוך השדה אם לא יטלוהו אחרים, והוי כמציאה: **זכתה לו.** שדהו.

possession for me," he has said nothing [as the animals or birds are not staying in the field, his field cannot acquire them for him].

(5) An object found by a man's son or daughter who are minors, [see Ketubot 46b], by his Canaanite slave or slave-woman [see Leviticus 25:46], or by his wife [see Ketubot loc. cit.] belongs to him. An object found by his son or daughter who are adults [and by Rabbinic decree, are no longer being

supported by their father], or [found] by his Hebrew servant or maidservant, or by his wife whom he has divorced, although he had not paid [her the amount due to her according to] her marriage contract [i.e., a case where her divorce was in question, such as, where he threw her the divorce and there is a question of whether or not it landed in her four cubits and, as a result, until another divorce is given, he must maintain her and even though the Rabbis instituted that her finds belong to her husband, in exchange for her maintenance, here it], belongs to the finder [since the enactment was only so that there should be peace and harmony in marriage; here, where the marriage is destroyed, she may keep it]. (6) If one finds notes of indebtedness containing a mortgage clause pledging [the debtor's] property, one shall not return them [to the creditor, even if the debtor agrees to its return], because the Court will enforce payment on the strength of them. [The Court will exact payment from the mortgaged property and we fear lest the debtor has already repaid his loan and agreed to say that he had not paid it so that the Court will fraudulently repossess property which he had sold after the paying of the loan and then split with his former creditor]. If they contain no such mortgage clause, one should return them [to the creditor, if the debtor admits that he hadn't yet paid the loan], because the Court will not enforce payment [from the purchasers of the debtor's real property, and the possibility of fraud will not arise] on the strength of them. This is the view of Rabbi Meir. But the Sages say: One shall not return them in either case, as the Court will enforce payment [against real property regardless of whether it is written into the note or not; however, where a condition is written into the note that there is no lien against real property,

רבנו עובדיה מברטנורא

הוא שעומד בצד שדהו, ובגן שיכול לרוץ אחריהן ומגיען קודם שיצאו משדהו: **ה הקטנים**. כל שסמך על שלחן אביו אפילו הוא גדול קרי ליה קטן ומציאתו לאביו משום איבה. והבת בין קטנה בין נערה מציאתה לאביה, דהתורה זיכתה כל שבח נעוריה לאביה: **עבדו ושפחתו הכנענים**. שהרי גופן קנוי לו. כדכתיב (ויקרא כ"ה) והתנחלתם אותם: **מציאת אשתו**. רבנן תקינו ליה משום איבה: **אחריות נכסים**. שעבוד קרקעות שיגבה מהם: **לא יחזיר**. דחיישינן לפרעון ולקנוניא. שמה שטר פרוע הוא ומן הלזה נפל, והא דקא מודה לא פרעתי, עצה של רמאות היא ביניהם לטרוף את הלקוחות שלקחו ממנו קרקע שלא באחריות, ויחלקה ביניהם: **בין כך ובין כך לא יחזיר**. דשטר שאין בו אחריות ממשעבדי נמי גבי, דאחריות טעות סופר הוא, וחיישינן לפרעון ולקנוניא. והלכה כחכמים. ודוקא בשטר שאין נזכר בו אחריות אמרו חכמים דטעות סופר הוא וגבי ממשעבדי כאילו היה האחריות כתוב בו. אבל אם פירש בשטר שאינו

זכתה לי שדי, לא אמר כלום: **ה מציאת בנו ובתו הקטנים**, מציאת עבדו ושפחתו הכנענים, מציאת אשתו, הרי אלו שלו. מציאת בנו ובתו הגדולים, מציאת עבדו ושפחתו העברים, מציאת אשתו שגרשה, אף על פי שלא נתן כתבתה, הרי אלו שלהן: **ו מצא שטרי חוב**, אם יש בהן אחריות נכסים, לא יחזיר, שביית דין נפרעין מהן, אין בהן אחריות נכסים, יחזיר, שאין בית דין נפרעין מהן, דברי רבי מאיר. **וחכמים אומרים**, בין כך ובין כך לא יחזיר,

the Sages would agree that it may be returned]. (7) If one finds bills of divorce, [deeds of] liberation of slaves, wills [of the critically ill], deeds of gifts, and receipts [of loans repaid], one should not return them [to their intended recipients], for I say, They were written [for their intended purposes], but he [who ordered them] changed his mind [and decided] not to hand them over. (8) If

one finds deeds of valuation [deeds in which the valuation of a debtor's property by a Court, for the purpose of assigning it to the creditor, is recorded], deeds of maintenance [in which the Court records a man's undertaking to provide maintenance for his stepdaughter], documents of *chalitzah* [documents testifying that the ceremony refusing levirate marriage has been performed, thus enabling the widow to remarry] or of refusal [*mi'un*, the refusal of a fatherless girl, whose mother or brother gave her in marriage while still a minor, to accept the husband. Her declaration, while a minor, before the Court, that she does not desire the man as her husband sets her free, and the Court writes a document recording the refusal, which entitles her to marry another man], documents of *berurin* [relating to the selection of judges by the contending parties (see Chok vol. 6, pg. 433)], or any other document issued by a Court [such as a document whereby the Court transferred property to a creditor during a debtors absence], they are to be returned. [In such cases, there is no reason to fear that the writers of the documents may have changed their minds nor is there any ground to question the validity of the documents.] If one finds [documents] in a small bag or in a case [which constitutes distinguishing marks], [or if one finds] a roll or a bundle of documents, they are to be returned [when they are identified by the loser]. And how many documents constitute a bundle [and can be identified by the loser, saying I lost three documents]? Three fastened together. Rabban

רבנו עובדיה מברטנורא

רוצה לקבל עליו אחריות, מודים חכמים דיחזיר, דהשתא ליבא למיחש לקנוניא: ז דייתיקי. צוואת שכיב מרע. דא תהא למיקם ולהיות: ושוברים. שעושה מלוא ללוא שנפרע ממנו שטר חוב: ז אגרות שום. ששמו בית דין נכסי לוא למלוא בחוב: ואגרות מזון. שקבל עליו לזון את בת אשתו. פירוש אחר, שימכרו מקרקע הבעל למזון האשה והבנות: ומיאונין. שכותבים בשטר בפנינו מיאנה פלוגית בפלוני בעלה. ובקטנה שהשיאוה אמה ואחיה שאינה צריכה גט: שטרי בירוין. זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד שידונו להם: מצא. שטרות: בחפיסה. חמת של עור קטנה: ודלוסקמא. כלי עור שהוקנים מצניעים בה כלי תשמישם שלא יצטרכו לחפש אחריהם: ותכריך של שטרות. שלשה שטרות או יותר כרוכין זה בזה: ואגודה. מושכבים זה על זה, ארכו של זה על ארכו של זה: הרי זה יחזיר. דדבר שיש בו סימן הוא, שהכלי סימן כשיאמרו הבעלים בכלי פלוני מצאת אותם. וכן תכריך ואגודה סימן הוא: אחד הלוא משלשה. אם שלשה שטרות של לוא אחד הן שלוא משלשה בני אדם. יחזירם המוצא ללוא, דודאי מידו נפלו, שאם מידם נפלו מי קבצם למקום אחד. ודוקא שהשטרות מקוימים בבית דין. אבל אם אינם מקוימים חיישינן דלמא לקיימינהו הולכיכם שלשה המלוים אצל סופר הדיינים ונפלו מיד הסופר. ואין לחוש שמא לאחר שקיימו אותם נפלו מיד הסופר, דלא משהו איניש קיומיה בידא דספרא. ואם שלשה לויים הם, שלוו מאדם אחד. יחזירם המוצא למלוא שהדבר ידוע שממנו נפלו. ואם היו שלשתן כתיבת סופר אחד, חיישינן שמא מיד הסופר נפלו ולא לוו מעולם, ולפיכך

מפני שבית דין נפרעין מהן: ז מצא גטי נשים, ושחרורי עבדים, דיתיקי, מתנה ושוברים. הרי זה לא יחזיר, שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא לתנם: ז מצא אגרות שום ואגרות מזון, שטרי חליצה ומאונין, ושטרי בירוין, וכל מעשה בית דין, הרי זה יחזיר. מצא בחפיסה או בדלוסקמא, תכריך של שטרות, או אגדה של שטרות, הרי זה יחזיר. וכמה אגדה של שטרות. שלשה קשורין זה בזה. רבן

Shimon ben Gamliel says: [If they belong to] one person who borrowed from three [individual lenders and they had been verified by the Court], they are to be returned to the borrower [as it is obvious that the borrower had them in his possession and fastened them

שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֶחָד הַלְוֵה מִשְׁלֹשָׁה, יִחְזוּר לְלוֹה, שְׁלֹשָׁה הַלּוִיִּן מֵאֶחָד, יִחְזוּר לְמַלְוֵה. מִצָּא שֵׁטֶר בֵּין שְׁטֵרוֹתָיו וְאִינוּ יוֹדְעֵי מַה טִּיבוֹ, יְהֵא מִנַּח עַד שְׂבִיבָא אֲלֵיהּ. אִם יֵשׁ עִמָּהֶן סְמוּפוֹנוֹת, יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁבְּסְמוּפוֹנוֹת:

together before losing them, if they were not verified by the Court, however, it is possible that the three creditors handed them to the Court scribe, who lost them]; [if they belong to] three persons who borrowed from one [lender], they are to be returned to the lender [as this makes it clear that it was the lender who had them in his possession and fastened them together before losing them. The assumption is, therefore, that they have not been paid. However, if the handwriting is the same on all of the notes, there may be the possibility of a scribe who had written the notes before the loans actually took place who had then lost them and, therefore, it is not returned to the lender]. If one finds a document among one's papers and does not know how it came there [i.e., a note of indebtedness found among other documents, the owner not being able to recall whether it was deposited with him by the borrower or by the lender, or whether it was partly paid or not], it shall remain with him until Eliyahu comes [i.e., for all time, or until the truth is ascertained]. If there are notes of cancellation or receipts among them [if there are any notes found attached to the documents showing that the debts referred to in the documents have been paid or canceled], he must abide by the contents of the notes. [The debts referred to in the documents are assumed to have been paid, and although the notes of cancellation, or receipts, should have been held by the borrower, it is assumed that the lender left them merely as a result of neglect or forgetfulness of the borrower to pick it up].

רבנו עובדיה מברטנורא

לא יחזיר: מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו. אצלו. אם הלוח הפקידו אצלו או המלוה, או שמא מקצתו פרוע ומסרוהו לו להיות שלישי ביניהם: יהא מונח. בידו, ולא יחזיר לא לזה ולא לזה: ואם יש עמהן סמפון. המוצא בין שטרותיו שובר שנכתב על אחד משטרותיו: יעשה מה שבסמפון. והשטר בחזקת פרוע. ואע"פ שהיה ראוי לשובר הוזה להיות מונח ביד הלוח לא ביד המלוה, אמרינן האמינו הלוח למלוה. ואמר למחר תנהו לי ושכח. והוא שמצא המלוה השטר הזה שנכתב עליו השובר, בין השטרות קרועים, אע"פ שלא נקרע:

Gemara Bava Metzia 29b

גמרא בבא מציעא דף כ"ט ע"ב

Our Rabbis taught; If one borrows a Torah Scroll from his neighbor, he may not lend it to another person. He may open and read it, providing, however, that he does not study [a subject] with it for the first time; nor may another person read it together with him.

תנו רבנן השואל ספר תורה מתברו הרי זה לא ישאלנו לאתר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו. וכן המפקיד ספר אצל חברו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור. סומכוס אומר בחדש שלשים יום

Likewise, if one deposits a Torah Scroll with his neighbor, he [the latter] must roll it once every twelve months [to give it some air and prevent mold], and may open and read it; but if he opens it in his own interest, it is forbidden. Somchos said: In the case of a new one, [once]

every thirty days [mold grows faster on new parchment]; in the case of an old one, every twelve months. Rabbi Eliezer ben Yaakov said: In both cases, every twelve months. The Master said: If one borrows a Torah Scroll from his neighbor, he may not lend it to another. Why particularly a Torah Scroll: surely the same applies to any article? For Rabbi Shimon ben Lakish said: Here [a Mishnah in Gittin 29a], Rebbi has taught that a borrower may not lend [the article he borrowed], nor may a hirer rehire [to another person]! It is necessary to state this in reference to a Torah Scroll. I might have said, One is pleased that a *mitzvah* be fulfilled by means of his property, therefore, we are informed [otherwise; and the same certainly applies with even greater force to other articles]. “He may open and read it.” But that is obvious! Why else then did he borrow it from him? He desires to state the second clause: “providing, however, that he does not study [a subject] with it for the first time.” “Likewise, if one deposits a Torah Scroll with his neighbor, he [the latter] must roll it once every twelve months, and may open and read it.” What business has he with it [it was assumed that he may open and read it for his own purposes, since it was already taught once that he rolls it every twelve months for its own benefit, but how may one use an article entrusted to him in his own interests]? Moreover, if he opens it in his own interests, it is forbidden; but have you not said, “He may open and read it!” [The answer:] It means this: If when rolling it he opens and reads it, that is permitted; but if he opens it in his own interests, it is forbidden. “Somchos said: In the case of a new one, every thirty days; in the case of an old one, every twelve months. Rabbi Eliezer bar Yaakov said: In both cases, every twelve months.” But Rabbi Eliezer ben Yaakov is identical with the first Tanna! Rather, say thus: Rabbi Eliezer ben Yaakov said: In both cases, every thirty days. “But he must not study [a subject] with it for the first time, nor may another person read with him.” But the following contradicts it. He may not read a section therein and revise it, nor read a section therein and translate it. He may also not have more than three columns open [simultaneously], nor may three read out of the same volume. [Question:] Hence two may read! [Answer:] Abbaye said: There is no difficulty: here, the reference is to one subject; there, to two [i.e., two people may not read the same subject because each pulls the Scroll to himself; but they may read two different subjects, in different columns, as each concentrates on his own].

בִּישֵׁן שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ. אָמַר מֶר הַשּׁוֹאֵל סֵפֶר תּוֹרָה מִחֶבְרוֹ הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאִילָנוּ לְאַחַר מָאֵי אֲרִיא סֵפֶר תּוֹרָה אֲפִילוּ כָּל מִלֵּי גַמִּי דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ כָּאֵן שְׁנָה רַבִּי אֵין הַשּׁוֹאֵל רְשָׁאֵי לְהַשְׁאִיל וְאֵין הַשּׁוֹכֵר רְשָׁאֵי לְהַשְׁכִּיר. סֵפֶר תּוֹרָה אֵיצְטְרִיכָא לִיהּ מְהוּ דְתִימָא נִיחָא לִיהּ לְאִינִישׁ דְתַעֲבִיד מְצוּהָ בְּמִזְוֵיָהּ קָא מְשַׁמֵּעַ לָן. פּוֹתַחוּ וְקוֹרְא בּוּ פְּשִׁטָּא וְאֶלָּא לְמָאֵי שְׂיִלּוּהּ מִינֵיהּ סִיפָא אֵיצְטְרִיכָא לִיהּ וּבִלְבַד שְׁלֵא יִלְמוּד בּוּ בְתַחֲלָה. וְכֵן הַמְּפָקִיד סֵפֶר תּוֹרָה אֶצֶל חֶבְרִירֵי גּוֹלְלוּ כָּל שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ פּוֹתַחוּ וְקוֹרְא בּוּ מָאֵי עֲבִידְתִּיהּ גְּבַהּ. וְתוּ אַם בְּשִׁבִּילוּ פּוֹתַחוּ אֶסּוּר הָא אֲמַרְתָּ פּוֹתַחוּ וְקוֹרְא בּוּ. הֵכִי קָאֵמַר אַם כְּשֶׁהוּא גּוֹלְלוּ פּוֹתַחוּ וְקוֹרְא בּוּ מוֹתֵר וְאֵם בְּשִׁבִּילוּ פְתַחוּ אֶסּוּר. סוּמְכּוֹס אָמַר בְּחֳדָשׁ שְׁלֹשִׁים יוֹם בִּישֵׁן שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הֵינּוּ תִנָּא קָמָא אֶלָּא אֵימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם אֶבֶל לֹא יִלְמוּד בּוּ בְתַחֲלָה וְלֹא יִקְרָא אַחַר עֲמּוֹ וְרַמִּינְהִי לֹא יִקְרָא פְרָשָׁה וְיִשְׁנָה וְלֹא יִקְרָא בּוּ פְרָשָׁה וְיִתְרַגֵּם וְלֹא יִפְתַּח בּוּ יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה דְפִין וְלֹא יִקְרָאוּ בּוּ שְׁלֹשָׁה בְנֵי אָדָם בְּכֹרֶף אֶחָד הָא שְׁנַיִם קוֹרִין אָמַר אֲבִי לֹא קִשְׂיָא כָאֵן בְּעִנְיָן אֶחָד כָּאֵן בְּשְׁנֵי עִנְיָנִים:

זוהר ויגש דף ר"ח ע"ב

תא חזי אליהו אמר הנם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה בגין דקדשא בריך הוא אמר ליה לאליהו הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך. וכל מאן דזון ומפרנס למאן דאצטרך ליה וכל שבן ביומי דכפנא הא אתאחיד באילנא דחיי וגרים ליה חיים ולבנוי והא אוקימנא. והשתא אליהו אמר כל מאן דקנייס נפשא בעלמא וכי ליה חיים וזכי לאתאחדא באילנא דחיי והשתא שלטא אילנא דמותא סמרא דרע על האלמנה דאנת פקדת למיזן לי בגין כך הרעות (ניא למה הרעות). ואי תימא דרע לא אתעביד לבר נש מעם קדשא בריך הוא. תא חזי בזמנא דבר נש אזיל לימינא נטירו דקדשא בריך הוא תדיר לנביה ולא יכיל סמרא אתרא לשלמאה עליה והאי רע אתכפייא קמיה ולא יכיל לשלמאה. וביון דנטירו דקדשא בריך הוא אתעברא מניה בגין דאיהו אתדבק ברע פדין ההוא רע כיון דחמי דלאו עמיה נטירו כדיו שליט עליה ואתי לשיצאה ליה וכדין אתייהיב ליה רשו ונטיל נשמתה. משה אמר למה הרעות דאתייהיב ליה רשו לסמרא דרע למשלט עליהו דישאל למהוי בשעבודא דיליה. דבר אחר למה הרעות דחמא כמה מנהון דהוו מתין ואתמסרו בסמרא דרע. תא חזי בשעתא דטוב אתער דאיהו ימינא כל חידו וכל טיבו וכל ברבאן משתבחן וכלא בחשאי איהו כמה דאוקמיה דאמרינן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי ורזא דא בגין דאיהו כדיו יחודא ברכא חזי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer HaCharedim, 71a

מספר חרדים דף ע"א ע"א

Regarding arrogance it is written, "Every high-hearted person is an abomination to the Lord." (Proverbs 16:5) Our Rabbis, of blessed memory, said, Whoever has arrogance in him is banned. Thus he is banned by Heaven and by decree of the Talmudic Sages. About anger it is written, "Do not make for yourself molten gods." (Exodus 34:17) For whoever becomes angry it is as though he worships idols, and all types of hell rule over him. It is forbidden to associate with a habitually angry person. His 248 organs become defiled, his soul flees, and defilement enters in its place, as it says in the Zohar at the beginning of *Parshat Titzaveh*: "Do not hate your brother in your heart," (Leviticus 19:17) which is the root of all evils. Look at what Yosef's brothers' hatred of him caused. And it is because of baseless hatred that we are in this exile, which is longer than the exiles that were caused by idolatry, forbidden sexual relations, and bloodshed at the

בגאונה בתיב (משלי טו) תועבת ה' כל גבה לב ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בשמתא מאן דאית ביה גסות הרוח הרי הוא מנודה מן השמים ומפי האמוראים בכעס בתיב (שמות לד) אלהי מסכה לא תעשה לך דהכועס בעובד עבודה זרה וכל מיני גיהנם שולטים בו ואסור להתחבר עם הכעסן ונטמאו כל רמ"ח איבריו ופרחה נפשו ונכנסה טומאה במקומה כדאיתא בזוהר ריש פרשת תצוה (ויקרא ט) לא תשנא את אחיך בלבבך והיא שורש כל הרעות. ראה מה שגרמה שנאת יוסף לאחיו ועל שנאת חנם אנו בגלות הארץ הזה מכל הגליות שהיו בסבת עבודה זרה גלוי עריות

time of the First Temple. Just as “love your neighbor as yourself,” (Leviticus 19:18) includes the fulfillment of the whole Torah, so the opposite is true of hatred: it violates the whole Torah. “A heart that devises [or, plows] thoughts of wrongdoing” is hated by God. (Proverbs 6:18) As is written, “There are six whom God hates” (ibid., verse 16). Our Rabbis, of blessed memory, said, thoughts of sin are worse than sin. And Rabbi Avraham ibn Ezra wrote that it defiles the pure soul. And it is a preparation for sin, just as plowing is for sowing. Even if a person does not actually consider doing the sin, the thought and the contemplation that are in his heart — the depiction and thoughts of the execution of a sin, blemish [his soul] and distance a person from his Creator. About this [the Torah] warned “Do not go wandering after your hearts and after your eyes.” (Numbers 15:39) One who contemplates [sin] is like someone who goes into a filthy place and gets all of his clothes filthy. Will he not be ashamed to enter before the king? About this it is said, “Wash, become purified.” (Isaiah 1:16) May God purify us and make us merit to do His will.

Practical Law:

Rambam, Laws of Repentance, Chapter 2

(1) What is complete repentance? This is when something by which one sinned comes to his hand, and he is capable of doing it, but he separates himself [from it] and refrains from doing it out of repentance, not out of fear and not because his strength fails him. How so? Suppose that someone sins by having forbidden relations with a woman. Some time later, he finds himself alone with her and he still loves her and still has his

physical strength and is in the same locality where he sinned previously, but he separates himself and does not sin. This is someone who has repented completely. This is what Shlomoh said, “Remember your Creator in the days of your youth.” (Ecclesiastes 12:1) (2) If one does not repent until his old age, at a time when it is impossible for him to do what he used to do,

ושפיכות דמים בבית ראשון וכשם שואהבת לרעה כמנהג כולל קיום כל התורה כף השנאה להפך לעבור על כל התורה. (משלי ח) לב חורש מחשבות און שנאוי מה' בדכתיב (שם) שש הנה שנא ה' וגו' ואמרו רבותינו זכרונם לברכה הרהורי עבירה קשים מעבירה וכתב רבי אברהם בן עזרא דמטמא הנשמה הטהורה והיא הכנה אל העבירה כחרישה אל הזריעה ואף על פי שלא יחשוב לעשות המחשבה וההרהור שבלבו של ציור והרהור ומציאות עבירה פוגם ומרחיק האדם מבוראו ועל זה הזהיר (במדבר טז) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם והרי המהרהר דומה למי שנכנס במקום מטונף ומטונף כל בגדיו הלא יבוש ליכנס לפני המלך ועל זה נאמר (ישעיה א) רחצו הזכו ה' יטהרנו ויזכנו לעשות רצונו:

הלכה

הרמב"ם הלכות תשובה פרק ב

א איזו היא תשובה גמורה זה שבא בידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה לא מיראה ולא מכשלוך כח כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זה בעל תשובה גמורה הוא ששלמה אמר (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך: ב ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי

even though it is not the best repentance, it is effective, and he is a penitent. Even if someone sins all his life and repents on the day of his death and dies in a state of repentance, all his sins are forgiven, as it says, “before the sun and the light and the moon and the stars darken and the clouds return after the rain,” (ibid., verse 2) which refers to the day of death. From this we infer that if one remembers his Creator and repents before he dies, he is forgiven. (3) What is repentance? It is that the sinner abandons his sin and removes it from his thoughts and resolves in his heart that he will not do it any more, as it says, “Let the wicked abandon his path ...” (Isaiah 55:7) So, too, he must regret the past, as it states, “For after I returned, I regretted,” (Jeremiah 31:18) so that the One Who knows hidden things will testify that he will never return to this sin. As it says, “and we will no longer say, Our god! to the work of our hands ...” (Hosea 14:4) One must confess verbally and say these things that he has resolved in his heart.

אֶפְשֶׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת מִדֵּי שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אֶף עַל פִּי שְׁאִינָה תְּשׁוּבָה מֵעוֹלָה מוֹעֵלֶת הִיא לוֹ וּבַעַל תְּשׁוּבָה הוּא. אֶפְּלוּ עֶבֶר בַּל יָמִיו וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּיוֹם מִיתָתוֹ וּמֵת בְּתְּשׁוּבָתוֹ כָּל עוֹנוֹתָיו נִמְחָלִים שֶׁנֶּאֱמַר (שם) עַד אֲשֶׁר לֹא תִחַשֵּׁף הַשָּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרִיחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחַר הַגֶּשֶׁם שֶׁהוּא יוֹם הַמִּיתָה מִכָּלל שֶׁאִם זָכַר בּוֹרְאוֹ וְשָׁב קוֹדֵם שִׁמּוֹת נִסְלַח לוֹ: ג וּמָה הִיא הַתְּשׁוּבָה הוּא שִׁיעוּזָב הַחוּטָא הַטָּאוּ וַיִּסְרִינוּ מִמִּמְחָשְׁבֵינוּ וַיִּגְמָרוּ בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂהוּ עוֹד שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) יַעוּזֹב רָשָׁע דְּרָבּוֹ וְגו' וְכֵן יִתְנַחֵם עַל שֶׁעֶבַר שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) כִּי אַחֲרַי שׁוֹבִי נִחְמַתִּי וַיַּעֲדֵי עָלָיו יוֹדַע תְּעִלּוּמוֹת שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְזֶה הַחוּטָא לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד) וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ וְגו' וְצָרִיף לְהַתְּרוֹדוֹת בְּשִׁפְתָיו וְלֹאמַר עֲנִינִים אֵלָיו שֶׁנֶּאֱמַר בְּלִבּוֹ:

VAYIGASH FOR THURSDAY

ויגש ליום חמישי

TORAH

תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי זה אחרונה דשם ב'ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

ה וּכְעַן לֹא תִתְנַסּוּן וְלֹא יִתְקַף
בְּעֵינֵיכֶם אֲרִי וּבְנִתּוֹן יְתִי הִכָּא
אֲרִי לְקִמָּא שְׁלַחְנִי יי
קְדַמִּיכוּן: ו אֲרִי דְנָן תִּרְתִּין
שְׁנִין כְּפָנָא בְּגוֹ אַרְעָא וְעוֹד
חֲמִשׁ שְׁנִין דִּי לִית זְרוּעָא

ה וְעַתָּה | אֶל־תַּעֲצִבוּ וְאֶל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם
כִּי־מָכַרְתֶּם אֹתִי הַנְּה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי
אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם: ו כִּי־זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין־

(5) But now, do not be distressed, nor be critical of yourselves for having sold me here, because it was to be a provider that God sent me [here] ahead of you.
(6) For two of the years of famine have elapsed in the midst of the land now, and there is still another five years during which there will be no plowing or

RASHI

רש"י

(5) **To be a provider** — *i.e., to give food* (ה) **לְמַחִיָּה** — *to you.* (6) **כִּי זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב** — *[means: Two] of the [seven] years of famine*

(ה) לְמַחִיָּה. לְהִיּוֹת לָכֶם לְמַחִיָּה: (ו) כִּי־זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב. עֶבְרוּ מִשְׁנֵי הָרַעַב:

have elapsed [see Rashi on verse 47:19 below].